

УДК 662.758.3(477):658.14

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ГАЗОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Кроленко О. Є., головний бухгалтер (РВУ «Харківавтогаз»)

В статті виявлено основні проблеми газотранспортної системи України, вирішити які пропонується на основі формування та реалізації фінансової стратегії ГТС. Розкрито поняття фінансової стратегії ГТС України. Дослідження теоретико-методологічних питань формування фінансової стратегії дозволило визначити основні етапи формування стратегії, визначити завдання.

Ключові слова: фінансова стратегія, газотранспортна система, фінансові ресурси, фінансова політика.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВОЙ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ГАЗОТРАНСПОРТНОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Кроленко О. Е. главный бухгалтер (РВУ «Харьковавтогаз»)

В статье определены основные проблемы газотранспортной системы Украины, решить которые предлагается на основе формирования и реализации финансовой стратегии ГТС. Раскрыто понятие финансовой стратегии ГТС Украины. Исследование теоретико-методологических вопросов формирования финансовой стратегии позволило определить основные этапы формирования стратегии, определить задачи.

Ключевые слова: финансовая стратегия, газотранспортная система, финансовые ресурсы, финансовая политика.

THEORETICAL ASPECTS OF FINANCIAL STRATEGY UKRAINIAN GAS TRANSPORT SYSTEM

Krolenko O. E., chief accountant (RVU "Harkovavtogaz")

In the conditions of growth of competitive fight in the international market, the crisis state of the gas transmission system of Ukraine (GTS) causes decrease in competitiveness of the enterprises of the national industry. Research of a condition of the gas transmission system of Ukraine allowed to allocate its main problems, among which: big sizes of expenses on gas transportation, service of the gas transmission system; moral and physical wear of objects and whole complexes, lack of financial resources. Therefore, in modern conditions of effective functioning and development for Ukraine's gas transmission system deficiency of financial resources is characteristic. The solution of this question we propose on the basis of formation of financial strategy of development of GTS of Ukraine which will allow to define hierarchy of realization of the purposes and problems of a complex, to develop actions for accumulation of financial resources, increase of efficiency of GTS and its investment appeal, to modernize branch. In article the main stages of formation and realization of strategy, its task are also defined and opened. On the basis of an integrated approach the following components of strategy, as financing strategy, strategy of investment and strategy of financial service is functional.

Keywords: financial strategy, transportation system, financial resources, financial policy.

Постановка проблеми. Сьогодні, в умовах зростання конкурентної боротьби на міжнародному ринку, кризовий стан паливно-енергетичного комплексу України, ядром якої є газотранспортна система України (ГТС), що займає 43% енергетичного балансу країни, обумовлює зниження конкурентоспроможності підприємств національної промисловості, адже лівова частка собівартості їх продукції приходить саме на паливно-енергетичну складову.

Структурні перетворення газотранспортної системи України, зміни структури і функцій як центрального апарату, так і дочірніх компаній, підприємств і акціонерних товариств, що входять до складу Національної

акціонерної компанії "Нафтогаз України", чітке розмежування функцій між існуючими і нещодавно створеними підприємствами, діяльність яких направлена на видобування, транспортування, збереження та реалізації природного газу, направлені на підвищення прибутковості ГТС, її інвестиційної привабливості не дали необхідних результатів. Зміна організаційно-правових форм функціонування системи експлуатації ГТС України, зокрема, її приватизація, призведе до переходу ГТС у приватну власність олігархічної системи країни, що може викликати виникнення загроз економічної та енергетичної безпеки України.

Необхідність стабільного забезпечення держави блакитним паливом при наявності

зовнішніх і внутрішніх заборгованостей по його оплаті, кризовий стан паливно-енергетичного комплексу, енергомісткість національної промисловості обумовлюють необхідність формування та реалізації фінансової стратегії розвитку ГТС України, впровадження заходів з мінімізації витрат, підвищення прибутковості і її інвестиційної привабливості комплексу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, виділення невирішених питань загальної проблеми. Питанням розробки та реалізації фінансової стратегії розвитку присвячено багато робіт вітчизняних та зарубіжних вчених. Дослідженням теоретико-методологічних аспектів фінансового менеджменту займалися такі вчені, як Аранчій В.І., Зоря О.П., Блакита Г., Гриньов А.В., Линенко А.В., Радова Л.Д., Череп А.В., Савчук В.П., Семенов А.Г., Єропутова О.О., Перекрест Т.В. та ін. [1, 2, 4-9]. Проблеми ефективності функціонування підприємств нафтогазового комплексу, газотранспортної системи, управління витрат, використання власного капіталу висвітлені в роботах багатьох вітчизняних вчених, серед яких: Голубовський Л.З., Шийко В.І., Дзюба О.Г. [3, 10, 11].

Однак, сьогодні важливим важелем успішного функціонування газотранспортної системи є її фінансова стратегія розвитку. В більшості публікацій не розкриті науково-методичні підходи щодо формування фінансових стратегій в організаційно-правовому аспекті, відсутня єдність в послідовності процесів формування фінансової стратегії, принципів її здійснення.

Метою статті є дослідження теоретико-методологічних питань формування фінансової стратегії, визначення сутності та необхідності формування фінансової стратегії ГТС України.

Основний матеріал. Газотранспортна система України є основним елементом енергетичної безпеки країни, однією з визначаючих складових національної економіки, яка забезпечує ліву частку надходжень до держбюджету, сприяє підвищенню рівня життя населення України, одним із важелів інтеграції до міжконтинентальної системи газопроводів. Вона включає газотранспортні, газорозподільні підприємства, більше 36 тис. км магістральних газопроводів та газопроводів-відводів, більше 70 компресорних станцій, 12 підземних сховищ газу, майже 1400 газо-розподільчих станцій, газовимірювальні станції.

Підприємства ГТС забезпечують транспортування газу до споживачів України в обсязі 70-80 млрд. м³ та до 19 країн Європи в обсязі 110-120 млрд. м³, що становило близько 85% загального обсягу російського експорту газу. Крім того, планувалося збільшення транзиту газу

до країн Центральної і Західної Європи до 140 млрд. м³ на рік без розширення газотранспортної системи. Однак сьогодні для транспортування газу по газотранспортним магістралям підприємства галузі використовують 5-6 млрд. м³ газу на рік із придбаного для держави, який купується по ціні газу для України. За нинішніми цінами (близько 421 долл. за тис.м³) сума витрат тільки на купівлю газу для газотранспортної системи сягає понад 1,5 млрд. доларів на рік, не враховуючи витрати на обслуговування системи, газосховищ, обладнання, приміщення і оплату праці більш ніж 25-тисячному колективу висококваліфікованих фахівців [12, 13]. Старіння, фізичне і моральне зношування окремих об'єктів та цілісних комплексів системи обумовлюють зниження рівня організаційно-технічної та ресурсної складових виробничого потенціалу газотранспортних підприємств. Основним чинником розвитку негативних ситуацій в ГТС є недостатні обсяги робіт із поточного та капітального ремонтів через брак фінансування та відсутність дієвих організаційно-економічних механізмів, які дозволяли б акумулювати інвестиційні ресурси під такі цілі. Так, сьогодні понад 45% діючих газопроводів експлуатуються понад 30 років (збудовані в період 1966-1970 рр.), в межах від 21 до 30 років експлуатується близько 31%, від 16 до 21 року – 8%, 10 років і менше – 8%. Типовою є і ситуація із хронічним недофінансуванням потреб на виконання робіт з технічного обслуговування і ремонту ГТС. В період з 1998 по 2012 роки навіть мінімальні планові обсяги ремонтних робіт фінансувалися частково на рівні 50-80% від потреби [11].

В умовах ринкових відносин, фінансова стабільність газотранспортного комплексу, яка безпосередньо залежить від обсягів газу, обґрунтованості цін, потребує визначення тенденцій фінансового стану, орієнтації у фінансових можливостях і перспективах, оцінку фінансового стану суб'єктів галузі. Інструментом вирішення цих питань є фінансова стратегія ГТС України.

Під фінансовою стратегією газотранспортної системи слід розуміти комплексну довготермінову програму фінансового розвитку ГТС, яка повинна включати методи та практику формування фінансових ресурсів, їх планування та забезпечення фінансової стійкості підприємств ГТС за ринкових умов господарювання, охоплювати всі форми фінансової діяльності підприємств: оптимізацію основних та оборотних засобів, формування та розподіл прибутку, грошові розрахунки, фінансову, інвестиційну політику. Вона є складовою стратегії розвитку ГТС та виступає чинником забезпечення її ефективного функціонування і фінансового розвитку в

майбутньому, яка дозволить акумулювати фінансові ресурси, залучити інвестиції для модернізації та розбудови газотранспортної системи України. Формування фінансової стратегії передбачає послідовну реалізацію певних етапів (рис).

Рис. Етапи формування та реалізації фінансової стратегії ГТС України

Слід зазначити, що процес формування фінансової стратегії неможливий без збору інформації про ринкове середовище функціонування підприємств ГТС (конкурентів, постачальників, клієнтів, посередників, державні органи та служби, банківські установи) та її детального аналізу. На цьому етапі фінансові менеджери повинні застосовувати відповідний фінансовий інструментарій: мікроекономічне фінансове планування, прогнозування, стратегічний і фінансовий аналіз (зокрема СВОТ-аналіз, що охоплює аналіз слабких і сильних сторін

підприємства, ризиків і додаткових можливостей), статистичні методи та економіко-математичне моделювання.

Одними з першими етапів формування фінансової стратегії є визначення терміну формування та реалізації стратегії, формування стратегічних цілей та завдань фінансового менеджменту ГТС України.

В умовах організації ринкових форм господарювання перед підприємствами ГТС стоїть проблема зміцнення стійкості свого фінансового стану. Тому в процесі формування фінансової

стратегії стратегічною метою повинна виступати проблема зміцнення стійкості фінансового стану. Тому до основних завдань стратегії слід віднести:

- формування та ефективне використання фінансових ресурсів;
- визначення та впровадження найефективніших напрямків залучення інвестицій до ГТС;
- приведення у відповідність фінансових дій економічному стану та можливостям підприємств галузі;
- визначення головної загрози втрати конкурентних переваг;
- створення та підготовка стратегічних резервів;
- визначення пріоритетності досягнення цілей та способів реалізації стратегії.

Зміцнення рівня фінансової стійкості ГТС України залежить від повноти досягнення тактичних цілей серед яких слід виділити: підвищення платоспроможності підприємств системи, відновлення фінансової стійкості, зменшення суми поточних зовнішніх фінансових зобов'язань, внутрішніх фінансових зобов'язань, збільшення величини грошових активів, які забезпечують покриття поточних зобов'язань.

Після виконання аналітичної роботи, здійснення відповідних розрахунків, обговорення альтернативних варіантів розвитку подій приймається управлінське рішення щодо вибору фінансової стратегії, яку надалі деталізують за напрямками фінансової політики й реалізують згідно з планом [1]. Для полегшення реалізації фінансової стратегії доцільно проводити її деталізацію шляхом складання тактичних планів.

Система формування фінансової політики ГТС України щодо напрямів її фінансової діяльності повинна мати такі складові [15]:

- 1) управління капіталом (визначення вартості капіталу, оптимізація структури капіталу, кредитна політика, інвестиційна політика);
- 2) управління активами (формування стратегії фінансування оборотних та необоротних активів, фінансове управління товарно-матеріальними цінностями, грошовими активами, дебіторською заборгованістю, управління необоротними активами в частині основних засобів, нематеріальних активів);
- 3) управління інвестиціями (управління реальними інвестиціями, управління фінансовими інвестиціями, управління інвестиційним портфелем);
- 4) управління грошовими потоками (управління грошовими потоками від фінансової діяльності, визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках);
- 5) управління фінансовими ризиками (виявлення фінансових ризиків, встановлення основних факторів впливу на рівень фінансових

ризиків; оцінка фінансових ризиків, розробка механізму нейтралізації фінансових ризиків);

6) управління прибутком підприємства (управління формуванням і розподілом прибутку, управління використанням чистого прибутку, дивідендна політика);

7) антикризове фінансове управління (виявлення ознак кризового стану, недопущення банкрутства підприємств, локалізація кризових явищ, фінансова стабілізація підприємств, запобігання повторенню кризи).

Якщо в процесі формування і реалізації фінансової стратегії виявлено певні відхилення фактичних значень показників від планових і від визначених умов діяльності підприємств ГТС України, то відбувається коригування стратегії на тому етапі, на якому виявлено дане відхилення.

Заключним етапом формування та реалізації фінансової стратегії ГТС України є забезпечення ефективного моніторингу, контролю, оцінювання ефективності визначеної стратегії розвитку, які дозволяє вчасно внести корективи до стратегії, сформувати базу даних для на майбутнє.

З урахуванням багатоплановості завдань і різнобічності фінансової функції формування фінансової стратегії ГТС вимагає комплексного підходу та повинна містити такі складові як:

- 1) стратегію фінансування, що визначає інструменти фіндування підприємств ГТС та їх джерела;
- 2) стратегію інвестування (реінвестування), що містить мету та ключові принципи використання фінансових ресурсів, включаючи використання операційного грошового потоку;
- 3) функціональну стратегію фінансової служби, що описує цілі розвитку та плани трансформації функції з метою підвищення її ефективності.

Для забезпечення стійкого розвитку ГТС України, фінансова стратегія розвитку повинна бути направлена на досягнення головної стратегічної мети шляхом: формування фінансових ресурсів і централізоване стратегічне управління ними; виявлення вирішальних напрямів та зосередження зусиль на їх виконанні, маневреності у використанні резервів фінансовим менеджментом; встановлення відповідності фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємствам ГТС; об'єктивного обліку фінансово-економічного становища та реального фінансового стану ГТС за рік, квартал, місяць; виявлення та створення стратегічних резервів; обліку економічних і фінансових можливостей самого підприємств та їх конкурентів; визначення головної загрози з боку конкурентів, мобілізації сил на її усунення та вмілий вибір напрямів фінансових дій.

Висновок. В сучасних умовах ефективного функціонування та розвитку газотранспортної системи є дефіцит фінансових ресурсів. Формування фінансової стратегії розвитку ГТС України дозволить визначити ієрархію реалізації цілей та завдань комплексу, розробити заходи щодо акумулювання фінансових ресурсів, підвищення ефективності ГТС та її інвестиційної привабливості, модернізувати галузь. Слід зазначити, що при формуванні фінансової стратегії ГТС необхідно враховувати вплив таких факторів як:

- орієнтації фінансової стратегії на загальну стратегію розвитку ГТС України;
- рівня законодавчого та нормативно-правового регулювання підприємницької діяльності;
- економічної й політичної ситуації в країні;
- ресурсного забезпечення підприємств ГТС, так як на формування фінансової стратегії впливає кількість і якість ресурсів, зокрема чисельність й кваліфікація працівників, наявність основних засобів, забезпеченість власними коштами, можливість залучення позикових коштів та інвестицій, інноваційний потенціал;
- галузевої належності суб'єкта господарювання;
- фінансового стану та конкурентних переваг;
- рівня ризику фінансової діяльності, що викликається інфляційними коливаннями, різкими стрибками курсу валют, ризиками неплатежів, ймовірністю настання фінансової кризи тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аранчій В.І. Фінансова стратегія у системі управління підприємством / В.І.Аранчій, О.П.Зоря, // ВІСНИК Полтавської державної аграрної академії. – 2010. - № 2 –С.156-159
2. Блакита Г. Методологія вибору виду фінансової стратегії на підприємствах торгівлі / Г. Блакита // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 6. – С. 48-59
3. Голубовський Л.З. Управління витратами газорозподільних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Л.З. Голубовський; [Ів-Франк. нац. тех.ун. нафти і газу]. — Івано-Франківськ, 2011. — 18 с.
4. Гриньов А.В. Якість формування фінансової стратегії підприємства / А.В. Гриньов, О.М. Ястремська // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121-128.
5. Линенко А.В. Обґрунтування вибору фінансової стратегії підприємства/ Линенко А.В., Сніжко Т.О. // Держава та регіони. – 2009. – № 1. – С. 109-113.
6. Нагорна О. В. Стратегія фінансового забезпечення підприємств комунального господарства: сутність та особливості [Електронний ресурс]/ О.В. Нагорна - Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1385>
7. Радова Л.Д. Фінансова стратегія в системі управління підприємством / Л.Д. Радова, А.В. Череп // Держава та регіони. – 2005. – № 2. – С. 130-135
8. Савчук В.П. Стратегии и технологии управления финансами предприятия / В.П. Савчук // Корпоративный менеджмент. – 2008. – № 5. – С. 23-37.
9. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія / А.Г. Семенов, О.О. Єропутова, Т.В. Перекрест та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2008. – 188 с.
10. Шийко В.І. Оцінювання енерговитрат газотранспортних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / В.І.Шийко; [Ів-Франк. нац. тех.ун. нафти і газу]. — Івано-Франківськ, 2013. — 20 с.
11. Дзьоба О.Г. Інвестиційні пріоритети розвитку газотранспортної системи України [Електронний ресурс] / О.Г. Дзьоба - Режим доступу: <http://confcontact.com/node/194>
12. Митько Л.О. Українська газотранспортна система: позитив і негатив для України [Електронний ресурс] / Л.О. Митько - Режим доступу: http://www.experts.in.ua/baza/analytic/index.php?ELEMENT_ID=57220&print=Y
13. Карп І. Газотранспортная система Украины: на раздорежье [Електронний ресурс]/ І. Карп, Л. Униговский - Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/gazotransportnaya_sistema_ukrainy_na_razdorozhie.html
14. Украина за 4 месяца закупила у России на 21,8% меньше газа И. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://minfin.com.ua/2013/06/20/774442/>
15. Юрій С.І. Фінанси / С.І. Юрій, В.М. Федосов - К.: Центр учбової літератури, 2010. — 576 с.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Кірдіна О.Г.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Полякова О.М.*